

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра соціально-економічної географії і регіонознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи
Антон ПАНТЕЛЕЙМОНОВ

2020 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ОСНОВИ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ

рівень вищої освіти	<u>бакалавр</u>
галузь знань	<u>10. Природничі науки, 01. Освіта</u>
спеціальність	<u>106. Географія, 014.07. Середня освіта (Географія),</u>
освітня програма	<u>«Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток», «Фізична географія, моніторинг і кадастр природних ресурсів», «Картографія, геоінформатика і кадастр», «Географія рекреації та туризму», «Геоурбаністика, регіоналістика та країнознавство», «Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота», «Географія, природознавство та спортивно-туристська робота»</u>
вид дисципліни	<u>нормативна</u>
факультет	<u>геології, географії, рекреації і туризму</u>

2020 / 2021 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету (інституту, центру)

“ 31 ” серпня 2020 року, протокол № 14

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Людмила КЛЮЧКО к. геогр. н., доцент, доцент кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства

Програму схвалено на засіданні кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства

Протокол від “25” серпня 2020 року № 6

Завідувач кафедри

Людмила НЕМЕЦЬ

Програму погоджено методичною комісією геології, географії, рекреації і туризму

Протокол від “31” серпня 2020 року № 13

Голова методичної комісії

Олександр ЖЕМЕРОВ

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Основи суспільної географії» складена відповідно до освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів за спеціальностями 106 Географія, освітньо- професійними програмами «Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток», «Фізична географія, моніторинг і кадастр природних ресурсів», «Картографія, геоінформатика і кадастр», «Географія рекреації та туризму», «Геоурбаністика, регіоналістика та країнознавство», та 014.07.Середня освіта (Географія) за освітньо-професійними програмами «Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота», «Географія, природознавство та спортивно-туристська робота».

При організації навчання за даним курсом передбачено особливості навчального процесу в умовах адаптивного карантину згідно з наказами і рекомендаціями МОН України і наказу Ректора Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна № 0202-1/260 від «07» серпня 2020р.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – формування у студентів уявлень про історичні особливості формування та розвитку суспільної географії як одного з базових підрозділів географічної науки; з місцем, роллю, структурою та значенням даної науки у сучасному світі, формування у студентів теоретичних знань про основні поняття, категорії, закони та закономірності територіальної організації суспільства, просторової диференціації природного середовища, населення та його господарської діяльності, розкрити сутність географічних процесів та явищ.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

- забезпечити засвоєння знань про об'єкт, предмет, сучасну структуру суспільної географії як науки; перспективи її розвитку тощо;
- дати основні поняття, сучасні концепції, задачі та виклики, застосування практичних знань з суспільно-географічних досліджень;
- визначити особливості історичного розвитку суспільної географії в світі в цілому та в Україні зокрема, зв'язок з іншими науками;
- дослідити формування та розвиток географічних наукових шкіл у світі; ознайомити з сучасними науковими суспільно-географічними центрами й організаціями в Україні;
- ознайомити з системою методів суспільної географії, їх класифікацією;
- висвітлити соціально-географічні аспекти розвитку території.

1.3. Кількість кредитів ECTS – 4.

1.4. Загальна кількість годин за навчальним планом – 120.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
2-й	1, 2-й
Лекції	

36 год.	12 год.
Практичні, семінарські заняття	
24 год.	4 год.
Самостійна робота	
60 год.	104 год.

1.6. Заплановані результати навчання

У результаті вивчення дисципліни відбувається формування загальних та фахових компетентностей, студенти отримують знання про місце суспільної географії в системі географічних наук, історію та етапи розвитку суспільної географії, формування географічних шкіл, методи суспільно-географічних досліджень, внесок видатних вчених у розвиток суспільної географії, основні поняття, категорії, сучасні концепції, перспективи розвитку, практичне застосування результатів суспільно-географічних досліджень, знати форми територіальної організації суспільства, суспільно-географічні зв'язки, відношення та процеси, властивості та функції території.

Загальні компетентності:

- здатність зберігати та примножувати культурні, моральні, наукові досягнення та цінності суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя;
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- усвідомлення предметної області та розуміння професійної діяльності.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК02. Здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи і суспільства.

СК07. Знання і використання специфічних для географічних наук теорій, парадигм, концепцій та принципів відповідно до спеціалізації.

СК12. Здатність до системного географічного мислення.

СК13. Здатність проводити дослідження регіонального розвитку та різних аспектів територіальної організації суспільства.

Програмні результати навчання:

ПР01. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук.

ПР03. Пояснювати особливості організації географічного простору.

ПР04. Аналізувати географічний потенціал території.

ПР07. Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад ландшафтної оболонки та її складових.

ПР09. Аналізувати склад і будову природних і соціосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.

ПР12. Мати базові уявлення про територіальну організацію суспільства, концепції територіальних структур.

ПР15. Аналізувати різні аспекти територіальної організації життєдіяльності суспільства.

Знання:

- сутність і структуру сучасної суспільної географії;
- місце і роль суспільної географії в системі наук;
- методологічні основи суспільної географії;
- історію становлення і розвитку світової та української суспільної географії;
- сутність взаємодії суспільства і природи, охорони природи та екологічної безпеки;
- суспільно-географічні процеси сучасності;
- основи суспільно-географічного районування і регіональної політики;
- сутність і типи глобальних проблем людства;
- сучасні інтеграційні процеси в світі.

Уміння і навички:

- визначати об'єкт та предмет суспільної географії;
- показати місце суспільної географії в системі географічних та інших наук;
- використовувати основні методи суспільно-географічних досліджень;
- визначати наукові школи розвитку суспільної географії в світі і в Україні;
- характеризувати сучасні процеси взаємодії суспільства і природи;
- характеризувати сучасні процеси глобалізації і інтеграції в світі.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ

ТЕМА 1. Вступ до суспільної географії. Поняття загального об'єкту суспільної географії, предмет та конкретні об'єкти суспільної географії.

Поняття об'єкта науки в цілому. Різноманітність підходів до розуміння загального об'єкта суспільної географії. Предмет суспільної географії. Проблема об'єкта і предмета суспільної географії. Поняття геопросторової (територіальної) організації. Поняття життєдіяльності. Поняття біосфера та ноосфери, етапи розвитку взаємозв'язків між ними. Відмінності загального об'єкта суспільної географії (суспільство) і конкретних об'єктів дослідження.

ТЕМА 2. Структура та зміст суспільної географії.

Структура суспільної географії, її складові частини. Місце суспільної географії в системі географічних наук. Підходи до структуризації наук. Схеми класифікації суспільної географії за професорами С. Ниммик, С. Лавровим, О. Ващенком, М. Пістуном, О. Топчієвим, О. Шаблієм. Зміст суспільної географії. Співвідношення суспільної географії з іншими науками.

ТЕМА 3. Система методів суспільної географії

Поняття наукового методу, вимоги до методів дослідження, класифікація методів суспільно-географічних досліджень. Особливості, переваги та недоліки окремих методів дослідження суспільної географії.

РОЗДІЛ 2. ІСТОРИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ

ТЕМА 4. Особливості історичного розвитку суспільної географії.

Розвиток поглядів про предмет вивчення суспільної географії. Особливості формування та розвитку географії як науки; чинники розвитку суспільної географії. Схеми періодизації розвитку географії за різними авторами – О. Ісаченка, С. Рудницького, П.

Джеймса та Дж. Мартіна, О. Шаблія та ін. Економіко-географічний напрямок, антропогеографічний та формально-теоретичний напрямки у розвитку загальної суспільної географії.

ТЕМА 5. Формування і розвиток суспільної географії в Україні.

Перші письмові згадки про територію та населення України. Україна в працях стародавніх географів і мандрівників. Географічні знання про українські землі в епоху середньовіччя. Формування української національної географії. Сучасні наукові суспільно-географічні організації та центри.

Поточна контрольна робота

РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ, ПОНЯТТЯ ТА КАТЕГОРІЇ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ

ТЕМА 6. Зміст та функції поняття «географічний простір».

Простір та час виступають найбільш загальними науковими категоріями. Сукупність географічних об'єктів та множина відношень і взаємодій між ними об'єктивно формують географічний простір. Співвідношення простору і часу в суспільно-географічних дослідженнях.

ТЕМА 7. Поняттєво-термінологічна система «територія». Властивості території (природні, суспільні, просторові).

Особливості формування понять у суспільній географії, запозичені та власні поняття. Територія як поняттєво-термінологічна система. Природні, суспільні та просторові властивості території.

ТЕМА 8. Суспільно-географічні відношення і процеси.

Суспільно-географічні відношення і зв'язки. Систематизація суспільно-географічних відношень і зв'язків за Є. Алаєвим. Переміщення і потоки. Поняття "переміщення" і "потоки". Вплив понять "переміщення" і "потоки" на предметну область суспільної географії.

Суспільно-географічні процеси і явища. Поняття територіального процесу. Сучасна систематизація процесів за наступними ознаками: за рівнем відображення суспільно-географічної якості, за суспільно-географічним змістом, за рівнем пізнання функціональної структури об'єкта, за територіальними масштабами, за рівнем розвитку та ін.

Процеси геопросторової диференціації, процеси геопросторової інтеграції, процеси геопросторового комплексо- і системоформування.

Місцеположення. Зміст і функції поняття «місце» («місцеположення») в суспільній географії. Зміст позиційного принципу за Б. Родоманом. Способи, якими географи характеризують розміщення об'єктів на земній поверхні, їх переваги та недоліки. Зміст поняття «географічний простір» («геопростір») – множина місць географічних об'єктів.

Суспільно-географічне положення. Зміст і функції поняття «географічне положення», «економіко-географічне положення», «суспільно-географічне положення» – відміни та схожість. Типізація суспільно-географічного положення.

Методи аналізу та оцінки суспільно-географічного положення. Якісна оцінка суспільно-географічного положення. Методика кількісного аналізу положення на графі за допомогою матриці найкоротших відстаней. Методика аналізу сусідства різних порядків на графах за допомогою матриць суміжностей.

Соціальні, економічні, політичні, екологічні, інформаційні функції території.

ТЕМА 9. Суспільно-географічні процеси

Поняття територіального процесу. Процеси геопросторової диференціації (процеси

симплефікації, регіоналізації, країно формування, державотворення), інтеграції, геопросторового комплексо- і системо формування.

ТЕМА 10. Територіальна організація суспільства

Територіальна організація суспільства: зміст і функції поняття. Складові елементи територіальної організації суспільства – природні, соціальні, економічні. Групи складових елементів і зв'язків, які формують територіальну організацію суспільства.

Співвідношення понять «розміщення» та «територіальна організація». Принципові відмінності між ними з точки зору суспільної географії. Зміст поняття «територіальна організація» за Б. Хорєвим. Головні характеристики територіальної організації господарства як результат історичної взаємодії суспільства і природи. Системно-структурна парадигма територіальної організації суспільства. Загальний зміст системно-структурної організації навколишнього світу. Системно-структурний підхід щодо територіальної організації суспільства. Покомпонентний склад територіальної організації суспільства в залежності від рівнів організації життєдіяльності суспільства. Зміст і функції понять «територіальна система», «геосистема», «територіальна структура», «геоструктура». Основні типи територіальних структур.

Стадійний розвиток територіальної організації суспільства. Історичні зміни в територіальній організації суспільства протягом часів доіндустріального, індустріального та постіндустріального розвитку. Стадії господарського освоєння та розвитку територій за М. Колосовським.

Зв'язки господарської діяльності з природним середовищем. Систематизація видів господарської діяльності суспільства за ступенем їх пов'язаності з природним середовищем.

ТЕМА 11. Місце. Місцеположення. Географічне положення. Суспільно-географічне положення.

Місцеположення. Зміст і функції поняття «місце» («місцерозташування») в суспільній географії. Зміст позиційного принципу за Б. Родоманом. Способи, якими географи характеризують розміщення об'єктів на земній поверхні, їх переваги та недоліки.

Суспільно-географічне положення. Зміст і функції поняття «географічне положення», «економіко-географічне положення», «суспільно-географічне положення» - відмінності і схожість. Типізація суспільно-географічного положення.

Методи аналізу та оцінки суспільно-географічного положення. Якісна оцінка суспільно-географічного положення. Методика кількісного аналізу положення на графі за допомогою матриці найкоротших відстаней. Методика аналізу сусідства різних порядків на графах за допомогою матриць суміжностей.

ТЕМА 12. Територіальний поділ праці

Суспільний і територіальний поділ праці: зміст понять. Зміст і соціально-економічні функції поділу праці. Пояснення В.Петті, А. Сміта, Е. Дюркгейма об'єктивної необхідності поділу праці. Співвідношення суспільного і територіального поділу праці.

Історична еволюція поділу праці. Схеми стадійного розвитку суспільства від збиральництва й мисливства до землеробства, скотарства й зародження міст. Відокремлення обігу від виробництва. Наслідки першої промислової революції. Особливості поділу праці в умовах індустріалізації суспільства.

Економічні вигоди від територіального поділу праці. Принцип абсолютних переваг територіального поділу праці за А. Смітом. Принципи відносних переваг територіального поділу праці, що розроблені Д. Рікардо. Основні положення теорії факторів виробництва Хекшера – Оліна.

Чинники, що визначають просторові масштаби поділу праці. Поняття «формула економічних вигод» територіального поділу праці, що запропонована М. Баранським. Рівні територіального поділу праці. Багаторівнева ієрархічна структура територіального поділу праці. Міжнародний поділ праці. Чинники, що обумовлюють невпинне зростання ролі міжнародного поділу праці. Альтернативні варіанти державної політики щодо участі країн в міжнародному поділі праці та регулюванні свого експорту й імпорту. Фактори, що визначали міжнародний поділ праці на різних стадіях історичного розвитку суспільства. Новітні форми міжнародного поділу праці, пов'язаних із функціонуванням ТНК. Форми міжнародних об'єднань.

ТЕМА 13. Суспільно-географічне районування та географічні аспекти регіональної політики

Суть суспільно-географічного районування, його поняттєво-термінологічний апарат. Фактори, принципи і критерії процесу суспільно-географічного районування. Стадії розвитку суспільно-географічного районування. Його практичне значення. Суть і завдання регіональної політики.

ТЕМА 14. Географічні аспекти глобальних проблем людства і завдання суспільної географії у їх дослідженні

Глобалізація економічного, соціального, політичного, культурно-духовного розвитку людства та виникнення глобальних проблем. Класифікація глобальних проблем, їх сутність, особливості дослідження, напрями вирішення.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Теоретико-методологічні основи суспільної географії												
ТЕМА 1. Вступ до суспільної географії. Поняття загального об'єкту суспільної географії, предмет та конкретні об'єкти суспільної географії	10	4	2			4	8	2				6
ТЕМА 2. Структура та зміст суспільної географії	8	2	2			4	7	1				6
ТЕМА 3. Система методів суспільної географії	10	4	2			4	7	1				6
<i>Разом за розділом 1</i>	28	10	6			12	22	4				18
Розділ 2. Історичні особливості формування і розвитку суспільної географії												
ТЕМА 4. Особливості історичного розвитку суспільної географії	8		2			6	8		1			7
ТЕМА 5. Формування і розвиток суспільної	8		2			6	8					8

географії в Україні												
<i>Разом за розділом 2</i>	16		4			12	16		2			15
Розділ 3. Основні терміни, поняття та категорії суспільної географії												
ТЕМА 6. Зміст та функції поняття «географічний простір»	6	2				4	6	1				5
ТЕМА 7. Поняттєво-термінологічна система «територія». Властивості території (природні, суспільні, просторові)	8	2	2			4	7		1			6
ТЕМА 8. Суспільно-географічні відношення і зв'язки	10	4	2			4	10	1				9
ТЕМА 9. Суспільно-географічні процеси	10	4	2			4	10					10
ТЕМА 10. Місце. Місцеположення. Географічне положення. Суспільно-географічне положення.	12	2	6			4	8	2	2			4
ТЕМА 11. Територіальна організація суспільства	8	4				4	10	2				8
ТЕМА 12. Територіальний поділ праці	8	4				4	11	2				9
ТЕМА 13. Суспільно-географічне районування та географічні аспекти регіональної політики	6	2				4	9					9
ТЕМА 14. Географічні аспекти глобальних проблем людства і завдання суспільної географії у їх дослідженні	8	2	2			4	11					11
<i>Разом за розділом 3</i>	76	26	14			36	82	10	4			71
<i>Усього годин</i>	120	36	24			60	120	12	4			104

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Підходи щодо визначення загального об'єкту суспільної географії	2
2	Структура суспільної географії – світовий та український досвід	2
3	Методи суспільно-географічних досліджень. Застосування на практиці.	2
4	Особливості історичного розвитку суспільної географії	2
5	Формування і розвиток суспільної географії в Україні	2

6	Поняттєво-термінологічна система «територія». Природні, суспільні, просторові властивості території.	4
7	Функції території	2
8	Територіальні процеси	2
9	Суспільно-географічне положення та його складові	2
10	Оцінка транспортної доступності міст із застосуванням теорії графів	2
11	Оцінка ступеню участі міст у формуванні сусідських зв'язків із застосуванням теорії графів	2
<i>Разом</i>		24

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.	Особливості визначення та підходи щодо об'єкту суспільної	2
2.	Структура та зміст суспільної географії	2
3.	Диференціація та інтеграція в економічній, соціальній і політичній географії	2
4.	Традиційні і нові методи суспільно-географічних досліджень	4
5.	Спеціальні методи дослідження у суспільній географії	4
6.	Особливості розвитку суспільної географії (human geography) у світі	4
7.	Найважливіші тенденції в розвитку суспільної географії: економізація, соціологізація, гуманізація, екологізація.	4
8.	Роль і місце суспільної географії в епоху глобалізації світового господарства.	2
9.	Особливості формування суспільно-географічної школи в Україні	2
10.	Співвідношення простору і часу в суспільно-географічних дослідженнях	2
11.	Територія як поняттєво-термінологічна система	2
12.	Види, типи та класифікація суспільно-географічних відношень та зв'язків	2
13.	Процеси геопросторової диференціації, інтеграції, комплексо- і системо формування	2
14.	Поняття економіко-географічного положення та його використання в суспільній географії. Рівні і види ЕГП.	2
15.	Методи аналізу та оцінки суспільно-географічного положення. Теорія графів у суспільно-географічних дослідженнях.	2
16.	Складові територіальної організації суспільства.	2
17.	Зміст позиційного принципу за Б. Родоманом.	2
18.	Головні характеристики територіальної організації господарства як результат історичної взаємодії суспільства і природи. Стадійний розвиток територіальної організації суспільства.	2
19.	Територіальний поділ праці і його значення для суспільної географії. Рівні, види і чинники ТПП	2

20.	Чинники, що визначають просторові масштаби поділу праці. поняття «формула економічних вигод» територіального поділу праці, що запропонована М. Баранським.	2
21.	Практичне значення суспільно-географічного районування.	2
22.	Процеси регіоналізації. Регіон як соціально-економічна система. Регіональна інформація та моніторинг регіонального розвитку. Класифікація регіональних систем.	2
23.	Поняття регіональної політики і регіональної стратегії.	2
24.	Класифікація глобальних проблем сучасності. Значення робіт «Римського клубу».	2
25.	Економіко-географічний аспект глобальних проблем (на прикладі демографічної та продовольчої).	2
26.	Роль науково-технічного прогресу у зміні галузевої і просторової структури економіки.	2
<i>Разом</i>		60

6. Методи контролю

- Усне опитування (індивідуальне, комбіноване, фронтальне);
- Перевірка практичних робіт;
- Опитування та письмові контрольні роботи.

7. Схема нарахування балів

Поточний контроль												Разом	Екзамен	Сума	
Розділ 1 (12 б.)			Розділ 2			Розділ 3							60	40	100
П1	П2	П3	П4	П5	ПР	П6	П7	П8	П9	П10	П11	П12			
4	4	4	4	4	12	4	4	4	4	4	4	4			

П 1, П 2, ... – практична робота

Практична робота – 4 бали:

- підготовка презентації та доповіді за темами – 2 бали/ або виконання завдання – 4 бали;
- відповіді на запитання – 1 бал.
- участь у дискусії – 1 бал.

КР - контрольна робота, передбачена навчальним планом – 12 балів:

- тестові завдання – 1,5 бали
- дати відповідь на питання – 4 бали
- дати визначення поняттям – 1,5 бали
- заповнити схему – 1 бал
- розкрити сутність поставленого питання – 4 бали

Екзамен – 40 балів:

- тестові завдання – 7 балів
- дати відповідь на питання – 10 балів
- дайте визначення поняттям 10 бали

- розкрити сутність поставленого питання – 9 балів
- творче запитання – 4 бали.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

Умови допуску студента до екзамену:

- виконання всіх практичних робіт;
- виконання контрольної роботи.

8. Рекомендована література Базовая литература

1. Вступ до фаху: географія і суспільство. Навч. посіб. / І.В. Гукалова, Д.С. Мальчикова. Стереотип. вид. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. – 268 с.
2. Голиков А.П. Вступ до економічної і соціальної географії: Підручник / А.П. Голиков, Я. Б.Олійник, А. В.Степаненко. – К.: Либідь, 1996. – 316 с.
3. Жупанський Я. І. Історія географії в Україні: Посібник (Видання друге, доповнене) / Я. І. Жупанський. – К. - Чернівці: Колір-Друк, 2006. – 276 с.
4. Жупанський Я. І. Словник термінів і понять з географії / Я. І. Жупанський. – Чернівці: Технодрук, 2006. – 192 с.
5. Немец Л. Н. Устойчивое развитие: социально-географические аспекты (на примере Украины): Монография / Л. Н. Немец. – Х.: Фактор, 2003. – 383 с.
6. Новітня українська суспільна географія. Хрестоматія / [упор. та автор біогр. статей проф. О. Шаблій]. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2007. – 1008 с
7. Пістун М.Д. Основи теорії суспільної географії: Навчальний посібник / М.Д. Пістун – К.: Вища школа, 1996. – 231 с.
8. Суспільна географія. Основи теорії / укладач В.І. Ефименко. – К.: Шлях, 2006. – 214 с.
9. Сюткін С.І. Суспільна географія: термінологічний словник / С.І. Сюткін. – Суми: ТОВ «Видавничо-поліграфічне підприємство «Фабрика друку», 2015. – 56 с.
10. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії : навч. посібник / О. Г. Топчієв. – Одеса : Астропринт, 2001. – 560 с.
11. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії : навч. посібник / О. Г. Топчієв. – Одеса : Астропринт, 2009. – 544 с.
12. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики. Навчальний посібник. – Одеса: Астропринт, 2005. – 632с.
13. Топчієв О.Г. Терміни і поняття в економічній географії. / О. Г. Топчієв. – К.: Радянська школа, 1982. – 163 с.
14. Шаблій О. І. Основи суспільної географії : підручник / О. І. Шаблій. – Львів : ЛНУ ім. І.

- Франка, 2012. – 496 с.
15. Шаблій О. І. Суспільна географія : теорія, історія, українознавчі студії / О. І. Шаблій. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2001. – 744 с.
 16. Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії : підручник / О. І. Шаблій. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – 444 с.

Допоміжна література

1. Баранский Н. Н. Научные принципы в географии / Н. Н. Баранский // Избранные труды. – М.: Лепсель, 1980. – 98 с.
2. Блій Г. де, Муллер П. Географія: світи, регіони, концепти / Пер. з англ.; Передмова та розділ «Україна» О. І. Шаблія. – К.: Либідь, 2004. – 740 с.
3. Глобалізація світового господарства: геопросторових вимір : монографія / О. О. Любіцева [та ін.]. – К. : КНУ ім. Т. Шевченка, 2010. – 160 с.
4. Джонстон Р. География и географы. Очерк развития англо-американской социальной географии после 1945 г. : / Р. Джонстон ; [пер. с англ.]. – М. : Прогресс, 1987. – 368 с.
5. Жупанський Я.І. Історія географії в Україні / Я.І. Жупанський. - Видання 2-ге. – К., 2006. – 276 с.
6. Корнус О.Г. Історична географія : навчальний посібник / О. Г. Корнус ; Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет ім. А.С. Макаренка. – Суми : СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2013. – 156 с.
7. Луцишин П. В., Клімонт Д., Луцишин Н. П. Територіальна організація суспільства (основи теорії). – Луцьк: Вежа, 2001. – 334 с.
8. Мезенцев К. В. Проблеми та перспективи української суспільної географії ХХІ століття [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.academia.edu/2548348>
9. Мезенцева Н.І. Суспільно-географічне районування України / Н. І. Мезенцева, К. В. Мезенцев. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2000. – 228 с.
10. Мересте У.И. Современная география : вопросы теории / У.И. Мересте, С. Я. Ныммик. – М.: Мысль, 1984. – 296 с.
11. Мильков Ф. Н. Ландшафтная сфера Земли / Ф. Н. Мильков. М.: Мысль, 1970. – 234 с.
12. Навчання географії: Понятійно-термінологічний словник / В. М. Самойленко, Я. Б. Олійник, Л. П. Вішнікіна, І. О. Діброва. – К.: Ніка-центр, 2015. – 352 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
13. Національний атлас України. – К. : Картографія, 2008. – 440 с.
14. Немець Л. М. Місце суспільної географії у підготовці фахівців спеціальності «Науки про Землю» / Л. М. Немець, К. Ю. Сегіда, Н. В. Гусева, Л. В. Ключко // Від географії до географічного країнознавства: еволюція освітньо-наукових ідей та пошуків (до 140-річчя започаткування географії у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича) : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернівці, 11-13 жовтня 2016 р.). – Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2016. – С. 111-113.
15. Немець Л. М. Суспільна географія: сучасні виклики, реалії, перспективи / Л. М. Немець // Регіон 2018: стратегія оптимального розвитку. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 8 – 9 листопада 2018 р.). – Харків, 2018. – С. 37-42
16. Немець Л. М. Сучасна суспільна географія: реалії, виклики, досвід змін у науці та освіті / Л. Немець, К. Сегіда, Є. Телебенєва, Л. Ключко // Суспільна географія: наукові традиції та сучасні виклики: матеріали Всеукраїнського наукового семінару, присвяченого 110-

літтю від народження доктора географічних наук, професора О. Т. Ващенка (м. Львів, 13 грудня 2018 р.) / [відп. ред. проф. О. Шаблій]. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. – С. 65- 69.

17. Новітня українська суспільна географія. Хрестоматія. / Упорядник О. Шаблій. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – 1008 с.
18. Паламарчук М.М. Економічна і соціальна географія України з основами теорії / М.М. Паламарчук, О.М. Паламарчук. – К. : Знання, 1998. – 415 с.
19. Поросенков Ю.В. История и методология географии / Ю.В. Поросенков, Н. И. Поросенкова. – Воронеж : Изд-во Воронеж, гос. ун-та, 1991. – 224 с.
20. Руденко В.П. Географія природно-ресурсного потенціалу України: У 3-х ч. / В. П. Руденко. – К.: ВД «Києво-Могилянська Академія». – Чернівці: Зелена Буковина, 1999. – 568 с
21. Саушкин Ю.Г. Географическая наука в прошлом, настоящем, будущем. / Ю. Г. Саушкин. – М.: Просвещение, 1980. – 269 с.
22. Саушкин Ю.Г. История и методология географической науки / Ю.Г. Саушкин. – М.: Изд-во Моск. гос. ун-та, 1976. – 423 с.
23. Саушкин Ю.Г. Экономическая география : история, теория, методы, практика / Ю.Г. Саушкин. – М.: Мысль, 1973. – 559 с.
24. Сюткін С.І. Географія населення : навчальний посібник / С.І. Сюткін; Сумський державний педагогічний університет ім. А.С. Макаренка. – Суми : СумДПУ, 2015. – 128 с.
25. Хорев Б.С. Территориальная организация общества / Б. С. Хорев. – М.: Мысль, 1981. – 320с.
26. Шаблій О.І. Математичні методи в соціально-економічній географії / О.І. Шаблій. – Львів, 1994.
27. Шевченко В.О. Центризм та центричність в географії / В.О. Шевченко. – К.: Ніка-Центр, 2006. – 160 с.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Атлас даних Кноема [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://knoema.ru/atlas>
2. Географія і туризм [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.lgtinfo.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=33&Itemid=47&lang=ru
3. Головне управління статистики у Харківській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kh.ukrstat.gov.ua/>
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>
5. Мировая статистика [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.worldometers.info/ru>
6. Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.ua>.
7. Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.ua>.
8. Програма розвитку ООН, звіти та інформація про людський розвиток [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.undp.org>

9. Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/>
10. Часопис соціально-економічної географії : міжрегіональний збірник наукових статей – Режим доступу: <http://hgj.univer.kharkov.ua/index.php/uk/>
11. Dialogues in Human Geography [Electronic resource]. – Mode of access : <http://dhg.sagepub.com/content/3/1.toc>
12. Encyclopedia of World Problems and Human Potential [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.uia.be/world-problems-and-globalissues>.
13. Human Geography / Journal of Studies and Research in Human Geography [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.humangeographies.org.ro/>
14. National geographic – журнал [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://ngm.nationalgeographic.com/>
15. World Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.worldbank.org>.
16. Human Geography [Electronic resource]. – About.com <http://geography.about.com/od/culturalgeography/a/humangeography.htm>